

zambiku i Peru. Po południu odbyły się zebrania podkomisji, których zadaniem było opracowanie projektów rezolucji dotyczących przewlekłych schorzeń dróg oddechowych u drobiu, choroby cieszyńskiej, pomoru koni, stanów chorobowych błon śluzowych u bydła, pomoru klasycznego i afrykańskiego u świń. Do dwóch komisji weszli przedstawiciele Polski.

W dniu 18.V. podano do wiadomości sprawozdanie Światowej Organizacji Zdrowia dotyczące wścieklizny. Zwrócono uwagę na szczepię i technikę produkcji szczepionek przeciwściekliznowych, na rozmieszczenie choroby oraz rezerwuary i wektory zarazków, specjalnie wśród zwierząt dzikich.

Z kolei odczytano kilkanaście doniesień:

Wpływ surowic odpornościowych i antybiotyków na kształtowanie się czynnej odporności po infekcji lub szczepionce (*Kowalenko, ZSRR*). Uwagi o epidemiologii i szczepieniu przy wirusowym zapaleniu wątroby u kaczek (*Asplin, Wielka Brytania*). Obecny stan zarazy płucnej w Angoli (*Martins Mendes*). Zaraza płucna bydła w Sudanie (*Karib*). Chemiczne środki zapobiegawcze przy gruźlicy bydła (*Rosati, Badiali, Włochy*). Zwalczenie gruźlicy bydła za pomocą chemoprophylaktyki stosowanej u cieląt (*Spryszak, Polska*). Rozpoznawanie poronień u zwierząt domowych, dotkniętych leptospirozą lub rickettsjozą (*Wiesmann, Szwajcaria*). Szczepienie przeciwko zakaźnej bezmleczności u owiec i kóz w Rumunii (*Popovici*). Rozwój i profilaktyka bezmleczności owiec w Jugosławii (*Butosan i Michajłowicz*). Doniesienia: Obecność salmoneli w paszy (*Björkmann, Szwecja*). Uwagi o niektórych chorobach bydła i bawołów w Tajwanie (*Dissarmann*) — ogłoszono następnego dnia.

Nad niektórymi komunikatami rozwinęła się dyskusja, np. nad kwestią stosowania środków zapobiegawczych przy gruźlicy bydła.

W dn. 19.V. odbyła się dyskusja nad projektami rezolucji poszczególnych podkomisji i ustalono ich tekst ostateczny. Można je streścić w następujących punktach:

Schorzenia przewlekłe dróg oddechowych u drobiu. Należy zastąpić nazwę „Przewlekła choroba dróg oddechowych ptaków” terminem „Mykoplazmoza dróg oddechowych ptaków”. Do powstawania tej choroby przyczynia się wiele czynników usposabiających, a między innymi szczepienia ochronne. Należy kontrolować szczepionki produkowane na zarodkach kurzych na obecność *Mycoplasma gallisepticum* i nie należy brać do wylęgu jaj ze stad dotkniętych tą chorobą.

Choroba cieszyńska. W razie pojawienia się tej choroby po raz pierwszy w kraju należy stosować metodę wybijania sztuk chorych i podejrzanych o chorobę, a tam gdzie ona już panuje można jeszcze posługiwać się szczepieniami.

Pomór koni: Podtrzymuje się rezolucję sformułowaną przez OIE i FAO w styczniu 1961 r.

Stany chorobowe błon śluzowych u bydła. Należy kontynuować badanie nad etiologią i patologią tych chorób.

Pomór świń. Podkreślono znaczenie rozpoznawania pomoru klasycznego i afrykańskiego świń za pomocą metod laboratoryjnych i podano wytyczne zapobiegania tym chorobom.

Tegoż dnia stali delegaci OIE odbyli posiedzenie, na którym dokonano wyboru nowego prezydium. Przewodniczącym został ponownie dotychczasowy prezes dr *Franca E. Silva*. W skład nowego zarządu wszedł przedstawiciel Polski, dyrektor Departamentu Weterynarii — dr *Henryk Oberfeld*.

W ostatnim dniu Zjazdu dokonano podsumowania sesji i podkreślono stały wzrost autorytetu, znaczenia i wpływów OIE.

STANISŁAW GOŁĘBIEWSKI

Pastereloza zwierząt w województwie łódzkim

Z Wojewódzkiego Zakładu Higieny Weterynaryjnej w Łodzi
Kierownik: dr S. GOŁĘBIEWSKI

W niniejszej pracy przedstawiono straty wśród zwierząt na terenie woj. łódzkiego i m. Łodzi spowodowane przez *Pasteurella multocida*. Badania przeprowadzono w latach 1954—1960. Przy opracowaniu zestawień liczbowych posługiwano się księgami badań WZHW w Łodzi. Przedstawiona statystyka nie obejmuje wszystkich upadków wywołanych przez pasterelozę, występujących w omawianym okresie na terenie woj. łódzkiego. Niektóre bowiem przypadki pasterelozy nie są w terenie rozpoznawane, a niektóre — klinicz-

ne i sekcyjne są tak typowe, że nie zawsze istnieje konieczność potwierdzenia ich badaniami bakteriologicznymi. Jedynie każdy śmiertelny przypadek pasterelozy bydła i koni winien być potwierdzony przez WZHW ze względu na postępowanie odszkodowawcze. Rzeczywista więc liczba zejść śmiertelnych na pasterelozę w terenie jest o wiele wyższa. Wyniki badań zebrano w tabelach 1, 2 i 3.

Omówienie

W latach 1954—1960 na terenie woj. łódzkiego i m. Łodzi stwierdzono badaniem bakte-

Tab. 1. Pastereloza zwierząt w latach 1954 — 1960. Śmiertelność w poszczególnych latach.

Rok	Zwierzęta hodowlane										Zwierzęta dzikie	Razem
	S s a k i					P t a k i						
	świnie	bydło	konie	zwierz. futerk.	inne	kury	kaczki	gęsi	inne	ssaki		
1954	281	22	—	28	—	83	13	13	—	3	—	443
1955	493	78	2	8	5	40	1	1	—	2	—	630
1956	409	46	—	1	1	26	2	3	—	—	1	489
1957	560	69	3	5	2	24	7	8	—	2	1	681
1958	333	86	3	1	1	47	2	6	1	3	—	483
1959	414	68	4	5	—	155	10	12	—	4	—	672
1960	338	30	2	5	—	154	16	33	10	2	1	591
Razem	2828	399	14	53	9	529	51	76	11	16	3	3989

Tab. 2. Pastereloza zwierząt w latach 1954—1960. Śmiertelność w poszczególnych powiatach.

Powiat	Świnie	Bydło	Drób	Inne	Razem
Łęczyca	680	19	51	1	751
Rawa Maz.	318	139	37	2	496
Brzeziny	325	75	46	3	449
Skierniewice	347	52	11	4	414
Łask	331	4	41	9	385
Sieradz	129	25	159	3	316
Piotrków	174	40	28	2	244
Kutno	124	10	74	2	210
Łódź	148	3	30	6	187
Łowicz	56	25	18	5	104
Poddębice	10	1	50	33	94
Radomsko	45	1	14	1	61
Wieluń	7	0	10	2	19
Bełchatów	10	1	1	2	14
Wieruszów	1	0	9	0	10
Pajęczno	1	1	2	0	4
M. Łódź	126	3	84	21	234

riologicznym w WZHW w Łodzi 3.989 przypadków pasterelozy, z tego u: świń — 2.828, bydła — 399, koni — 14, owiec — 6, psów — 2, kota — 1, królików — 37, norek — 8, lisów — 7, nutrii — 1, zajęcy — 12, saren — 2, małpy — 1, lwa morskiego — 1, chomika syryjskiego — 1, kur — 529, kaczek — 51, gęsi — 76, indyków — 9, gołębia — 1, sępa — 1, pelikana — 1, kormorana — 1. Pasterelozę wykryto u 15 gatunków ssaków i 9 gatunków ptaków. Wykaz ten potwierdza poliksemizm zarazka *Pasteurella multocida*. Nasilenie potwierdzonych bakteriologicznie upadków poszczególnych gatunków zwierząt w ciągu lat objętych obserwacją przedstawia się różnie. Nasilenie pasterelozy świń wykazuje duże wahania, co drugi rok, w latach nieparzystych, stwierdza się znaczny wzrost śmiertelności. Pastereloza bydła utrzymuje się mniej więcej na jednokowym poziomie, z wyjątkiem lat 1954 i 1960,

Tab. 3. Pastereloza zwierząt w latach 1954—1960. Śmiertelność w poszczególnych miesiącach.

Miesiące	Zwierzęta hodowlane										Zwierzęta dzikie	Razem
	S s a k i					P t a k i						
	świnie	bydło	konie	zwierzęta futerk.	inne	kury	kaczki	gęsi	inne	ssaki		
Styczeń	240	12	—	1	—	28	1	—	—	3	—	285
Luży	209	7	—	—	—	20	6	—	—	—	—	242
Marzec	182	2	—	1	1	46	2	—	—	1	1	236
Kwiecień	109	3	—	—	1	40	4	1	—	1	—	159
Maj	139	10	—	—	3	11	2	—	—	2	—	167
Czerwiec	155	15	—	13	—	8	—	2	—	1	—	194
Lipiec	164	32	2	13	—	28	3	5	2	—	—	249
Sierpień	172	52	2	1	—	59	5	10	3	—	—	304
Wrzesień	310	99	5	12	2	73	9	24	—	4	1	539
Październik	360	71	1	8	—	96	11	26	2	2	—	577
Listopad	404	55	4	—	1	70	8	7	4	2	—	555
Grudzień	385	41	—	4	1	50	—	—	—	—	1	482

w których notuje się wyraźny spadek zarejestrowanych przypadków śmiertelnych. Pastereloza drobiu po wyrównanym przebiegu do 1958 r. wykazuje w dwóch ostatnich latach 3-krotny wzrost nasilenia. Przyczyna rocznych wahań nasilenia pasterelozy świń trudna jest do wyjaśnienia. Wahań tych nie można tłumaczyć zmianami w hodowli trzody chlewnej, gdyż ilość świń, jak również struktura hodowli w okresie sprawozdawczym nie uległy dużym zmianom. Wg spisu zwierząt G.U.S. stan świń na terenie woj. łódzkiego w latach 1954—1960 wahał się w granicach od 701.600 w 1955 r. do 883.000 w 1960 r. przy czym w niektórych latach parzystych stan pogłowia trzody chlewnej osiągał wysoki poziom. Również znaczny spadek śmiertelności bydła w latach 1954 i 1960 nie znajduje odbicia w zmianach ogólnej liczby bydła w tym okresie, wręcz przeciwnie 1960 r. należał do lat rekordowych, jeśli chodzi o ilość bydła. Nie stwierdza się też korelacji między wahaniami śmiertelności świń i bydła. Gwałtowny wzrost nasilenia pasterelozy drobiu w 1959 i 1960 r. wydaje się związać z szybkim rozwojem hodowli drobiu, nie zawsze prowadzonej w odpowiedni sposób. Wg szacunkowych danych Czarnowskiej wzrost ilości drobiu w 1960 r. w stosunku do 1958 r. wynosi ok. 30%, zaś wzrost śmiertelności w tym okresie wynosi ok. 23%.

Największe straty pastereloza wywołuje wśród świń, bydła i kur. Współczynnik śmiertelności spowodowanej pasterelozą w latach 1954—1960, obliczony na podstawie zarejestrowanych przypadków, wynosi dla świń 1:1900, bydła 1:9800, koni 1:88000, drobiu 1:95000. Wartość tego współczynnika w poszczególnych latach jest różna, i tak dla świń najwyższy

współczynnik stwierdza się w 1957 r.—1 : 1500, zaś najniższy w 1960 r. — 1 : 2600.

Częstotliwość śmiertelności na pasterelozę w poszczególnych miesiącach przedstawia się różnie. W przebiegu rocznym występuje wyraźna sezonowość schorzenia. Uwidacznia się wpływ pór roku na stopień nasilenia śmiertelnych przypadków pasterelozy u wszystkich gatunków zwierząt domowych. Z reguły z okresem wiosny łączy się spadek, a z okresem jesieni wzrost nasilenia pasterelozy. Szczytowe nasilenie potwierdzonych bakteriologicznie upadków występuje u bydła i koni we wrześniu, u świń w listopadzie, u kur, kaczek i gęsi w październiku. U kur stwierdza się ponadto wystąpienie pewnego wzrostu nasilenia schorzenia również w okresie wiosennym. Wpływ pór roku, a w szczególności niektórych parametrów makroklimatu na śmiertelność na skutek pasterelozy jest tematem oddzielnej pracy.

Zagadnienie inwentaryzacji pasterelozy w terenie posiada poważne znaczenie praktyczne. Ustalenie terenów bardziej zagrożonych zarazą stwarza lepsze możliwości opracowania planowej akcji zwalczania schorzenia. W oparciu o 7-letnią statystykę występowania pasterelozy w woj. łódzkim można wyróżnić powiaty o bardzo dużym i bardzo małym nasileniu choroby. Przeciętnie w ciągu roku stwierdzano do 5 śmiertelnych przypadków w 5 powiatach, do 10 w 2 powiatach, do 20 w 4 powiatach, do 30 w 1 powiecie, do 40 w 4 powiatach i 62 przypadki w 1 powiecie. W zestawieniu tym przodują powiaty Łęczycza, Rawa-Maz., Brzeziny, Skierniewice i Łask, na końcu znajdują się powiaty Pajęczno, Wieruszów, Bełchatów, Wieluń i Radomsko. Jednak ogólna wielkość strat nie odzwierciedla w pełni istotnego stanu zakażenia terenu powiatu. Na wielkość strat rzutuje decydująco ilość przypadków pasterelozy świń. W niektórych zaś powiatach pasterelozę świń występuje jedynie w hodowli wielkostadnej i w tuczarniach, przy czym pozostały teren powiatu jest w zasadzie wolny od tej choroby. Taka lokalizacja schorzenia związana jest ze sprzyjającym działaniem wielu czynników na rozwój chorób zakaźnych w ogóle w dużych populacjach. W powiecie Łęczycza stwierdzono pasterelozę świń w latach 1959—1960 w gospodarstwach uspołecznionych w 218 przypadkach, w gospodarstwach indywidualnych tylko w 16 przypadkach, w powiecie Łask odpowiednio 99 i 4, w powiecie Brzeziny 6 i 29, w powiecie Rawa-Maz. 2 i 50, w powiecie Skierniewice 10 i 66. Ustalenie terenów o największej przeciętnej śmiertelności na pasterelozę wymaga wydzielenia w odrębną grupę tych powiatów, w których duże nasilenie pasterelozy uwarunkowane jest enzootycznym występowaniem schorzenia w tuczarniach świń. Chodzi tu głównie o powiaty Łęczycza i Łask. Uwzględniając powyższe zastrzeżenia największą śmiertelność

w terenie zaobserwowano w powiatach: Rawa-Maz., Brzeziny i Skierniewice. Powiaty te sąsiadują ze sobą i leżą w północno-wschodniej części województwa. Natomiast powiaty o najmniejszym nasileniu pasterelozy tworzą południową część województwa. Przyczyny nierównomiernego występowania pasterelozy w terenie mogą być różnorodne, do najważniejszych, które winny być uwzględnione w omawianym przypadku, należą: warunki bytowania zwierząt, nosicielstwo zarazka, warunki geoklimatyczne. Warunki żywienia, utrzymania i użytkowania zwierząt na terenie woj. łódzkiego nie wykazują zbyt dużych różnic. Woj. łódzkie leży na Wyżynie Łódzkiej lekko opadającej w kierunku północnym. Wiadomo, że tereny podmokłe, nisko położone, w dolinach rzek sprzyjają na ogół szerzeniu się pasterelozy. Północno-wsch. część województwa leży w dorzeczu Bzury i Pilicy, południowa w dorzeczu Warty, terenów bagnistych o większej powierzchni brak. Ukształtowanie terenu w północnej i południowej części województwa jest podobne. Wydaje się, że różnice w nasileniu pasterelozy na terenie województwa uzależnione są od stopnia nosicielstwa *Pasteurella multocida* u zwierząt. Terytorialne zgrupowanie na krańcach województwa dwóch całkowicie różniących się ognisk pasterelozy, o bardzo dużym i bardzo małym nasileniu przemawiałoby za takim wyjaśnieniem, po wykluczeniu innych wymienionych przyczyn.

Pasterelozę może wystąpić u wszystkich zwierząt domowych i u wielu gatunków zwierząt dzikich. U zwierząt domowych największe straty wywołuje wśród trzody chlewnej, przy czym na ogół jest to schorzenie hodowli wielkostadnej. Jednak śmiertelność wśród świń na pasterelozę może być wysoka nie tylko w gospodarstwach uspołecznionych. W powiatach Rawa-Maz., Skierniewice i Brzeziny poważne straty wśród świń są wynikiem dużego nasilenia schorzenia prawie wyłącznie w gospodarstwach indywidualnych, drobnotowarowych. Zwiększa to znaczenie pasterelozy jako choroby zakaźnej i w akcji zwalczania tego schorzenia ten moment nie może być pominięty. Dużemu nasileniu pasterelozy jednego gatunku zwierząt w danym powiecie nie zawsze towarzyszy odpowiednio duże nasilenie choroby u pozostałych gatunków zwierząt. Wyjątkowo duża zgodność w nasileniu pasterelozy świń i bydła występuje jedynie w powiecie Rawa Maz., w mniejszym stopniu zaznacza się w powiatach Brzeziny i Skierniewice. Częstotliwość występowania pasterelozy ptaków w zasadzie nie znajduje odzwierciedlenia w nasileniu pasterelozy ssaków. Szczególnie wyraźna różnica występuje w powiatach Rawa Maz. i Skierniewice. W powiatach tych stwierdzono ogółem 636 przypadków pasterelozy ssaków i zaledwie 48 przypadków pasterelozy ptaków. Inny prze-

bieg ma schorzenie w powiecie Sieradz, gdzie zanotowano 157 przypadków pasterelozy ssaków i 159 przypadków pasterelozy drobiu. Odwrotne zjawisko zaobserwowano w powiecie Poddębice, gdzie stwierdzono 11 przypadków pasterelozy świń i bydła oraz 50 przypadków pasterelozy drobiu. Zestawienie to przemawiałoby za odrębnością typów zarazka, występującego u ssaków i ptaków. W wielu wypadkach choroba obejmowała kilka gatunków zwierząt w jednej zagrodzie. Najczęściej pasterelozą atakowała jednocześnie bydło i świnie lub kury, kaczki i gęsi, rzadziej bydło, świnie i konie oraz świnie i drób. Na omówienie zasługuje przypadek pasterelozy „wszczepionej” u psów. Z 2 padłych psów wydzielono *Pasteurella multocida*. Jak wynika z dochodzenia pow. lek. wet. zachorowania u psów wystąpiły po podaniu szczepionki przeciw wścieklicznie. Zachorowało na 57 szczepionych 12 psów, padły 4 w czasie od 2—4 dni po szczepieniach. Klinicznie stwierdzono obrzęk karku, podgardla i błony śluzowej oraz jamy ustnej, zapalenie spojówek, w miejscu zastrzyku gorący obrzęk, u niektórych psów wyciek surowiczopny, ciepłota ciała w normie.

Pasterelozą należy do grupy chorób posiadających poważne znaczenie ekonomiczne. Liczba zarejestrowanych i podanych w zestawieniach przypadków śmiertelnych nie odzwierciedla w pełni rzeczywistych strat wywołanych przez ten zarazek. Straty te zapewne w znacznej mierze przekraczają podane wielkości. Z tych przyczyn pasterelozą winna być uwzględniona w szerszym zakresie w prowadzonych obecnie badaniach naukowych. Ze względów praktycznych na czoło wysuwa się zagadnienie szczepionek p/pasterelozie. Na pewnych terenach, na których schorzenie to odgrywa dominującą rolę i wykazuje charakter choroby stacjonarnej, przypuszczalnie na skutek rozpowszechnionego nosicielstwa zarazka, bez dobrej szczepionki nie można przeprowadzić skutecznej akcji zwalczania. Produkcja szczepionek p/pasterelozie napotyka na duże trudności, a uzyskane wyniki w terenie przy zastosowaniu tej samej szczepionki są czasem skrajnie różne, prawdopodobnie w wyniku istnienia w terenie różnych typów zarazka. Tym niemniej ostatnie prace Bain'a nad szczepionką pozwalają mieć nadzieję, że trudny ten problem zostanie rozwiązany.

Wnioski

1. Pasterelozą atakuje wiele gatunków zwierząt. Pasterelozę stwierdzono u 15 gatunków ssaków i 9 gatunków ptaków.

2. Pasterelozą jest chorobą sezonową. Największe nasilenie przypada na jesień, najmniejsze na wiosnę.

3. Współczynnik śmiertelności na pasterelozę w okresie 1954—1960 dla woj. łódzkiego, obliczony na podstawie zarejestrowanych przypad-

ków, wynosi dla świń 1:1900, bydła 1:9800, koni 1:88.000, drobiu 1:95.000.

4. Pasterelozą jest do pewnego stopnia chorobą lokalną. Od szeregu lat największe nasilenie występuje w północno-wschodniej części, a najmniejsze w południowej części województwa. Różnice w nasileniu pasterelozy w terenie uzależnione są przypuszczalnie od stopnia nosicielstwa *Pasteurella multocida* u zwierząt.

Adres autora: dr St. Gołębiowski, Łódź, ul. Bolesława 5.

Голямбѣвски С. — ПАСТЕРЕЛЛЕЗ В ЛОДЗИНСКОМ ВОЕВОДСТВЕ

В 1953-1960 гг. в лодзинском воеводстве был обнаружен бактериологическими Исследованиями пастереллез в 3989 случаях, а в этом числе у 2828 свиней, 399 коров, 14 лошадей, 37 кроликов, 12 зайцев, 529 куриц, 51 уток, 75 гусей, 9 индюков, 7 лисиц и одиночные случаи у диких зверей и птиц.

Эпизоотия притухала весной, а вспыхивала осенью, причем максимальную смертность отмечали у крупного рогатого скота в сентябре, у свиней — в ноябре, а у птиц — в октябре. Коэффициент смертности вследствие пастереллеза в периоде 1954-1960 гг. равнялся у свиней — 1:1900, рогатого скота — 1:9800, лошадей — 1:88000, птиц — 1:95000. Пастереллез обнаруживал в некоторой степени характер местной болезни, причем самую большую её напряженность отмечали в северовосточных воеводствах, что по всей вероятности зависело от степени носительства *Pasteurella multocida* у животных.

Gołębiowski S. — Pasteurellosis in Łódź province.

During the period 1954—1960 on the terrain of the Łódź province were bacteriologically diagnosed 3989 cases of pasteurellosis, 2829 of them in pigs, 399 in cattle, 14 in horses, 6 in sheep, 2 in dogs, 1 in a cat, 37 in rabbits, 8 in minks, 7 in foxes, 1 in a coypu, 12 in hares, 2 in roes, 1 in a monkey, 1 in an *Eumetopias jubatus*, 1 in a Syrian hamster, 529 in hens, 51 in ducks, 76 in geese, 9 in turkeys, 1 in a dove, 1 in a peacock, 1 in an vulture, 1 in a pelican and 1 in a phalacrocorax carbo. In the annual course of pasteurellosis a distinct seasonal occurrence was observed, with the spring time is a decrease connected, with autumn — an increase of the intensity of the disease. The peak intensity of mortality appears in cattle and horses in September, in pigs in November and in poultry in October. The coefficient of mortality for pasteurellosis in 1954—1960 for the Łódź province was for pigs 1:1900, cattle 1:9800, horses 1:88.000, poultry 1:95.000. To a certain degree pasteurellosis exhibits characteristics of a local disease. Since a number of years the greatest intensity of the disease is observed in the north-eastern part, and the lowest — in the southern part. The differences in the intensity of pasteurellosis in the terrain presumably dependent on the degree of the carrier state of *Pasteurella multocida* in animals.

Gołębiowski S. — La pasteurellose dans la woiéwodie de Łódź.

Au cours des années 1954—1960 on constata bactériologiquement dans la woiéwodie de Łódź 3989 cas de pasteurellose, dont 2828 chez les porcs, 399 chez le bétail, 14 chez les chevaux, 6 chez les moutons, 2 chez les chiens, 1 chez un chat, 37 chez des lapins, 8 chez les martres, 7 chez les renards, 1 chez un ragondin, 12 chez les chevreuils, 1 chez un singe, 1 chez un *Eumetopias jubatus*, 1 chez un hamster syrien, 529 chez les poules, 51 chez les canards, 76 chez les oies, 9 chez les dindons, 1 chez un pigeon, 1 chez un paon, 1 chez un vautour, 1 chez un pelican, 1 chez un cormoran. Au cours

de l'année on constata une fluctuation saisonnière distincte de la pasteurellose — au printemps un amoindrissement — en automne une augmentation de l'intensité de la maladie. La plus grande mortalité survient chez le bétail et les chevaux au mois de septembre, chez les porcins en novembre, chez la volaille en octobre. Le coefficient de la mortalité due à la pasteurellose au cours des années 1954—1960 comporte pour la woiéwodie de Łódź: pour les porcins 1:1900, pour le bétail 1:9800, pour les chevaux 1:88.000, pour la volaille 1:95.000. La pasteurellose démontre dans un certain degré le caractère d'une maladie locale. Depuis un nombre d'années on nota la plus grande intensité de la maladie dans la partie nord-est et l'intensité la plus petite dans la partie du sud de la woiéwodie. Les différences de l'intensité de la pasteurellose au terrain dépendent probablement du nombre des porteurs de *Pasteurella multocida* parmi les animaux.

Gołębiowski S. — Pasteurellose in der Woiwodschaft Łódź.

In den Jahren 1954—1960 wurden bakteriologisch in der Woiwodschaft Łódź 3989 Fälle der Pasteurel-

lose festgestellt. Davon 2828 bei Schweinen, 399 beim Rind, 14 bei Pferden, 6 bei Schafen, 2 beim Hund, 1 bei einer Katze, 37 bei Kaninchen, 8 bei Nerzen, 7 bei Füchsen, 1 bei Nutria, 12 bei Hasen, 2 beim Reh, 1 beim Affen, 1 beim Meerlöwen, 1 beim syrischen Hamster, 529 bei Hühnern, 51 bei Enten, 76 bei Gänsen, 9 beim Truthahn, 1 bei einer Taube, 1 bei einem Pfau, 1 bei einem Geier, 1 beim Pelikan und 1 beim Kormoran. Im Jahresverlauf der Pasteurellose ist ein deutliches saisonartiges Auftreten beobachtet worden. So im Frühjahr ein Abfall, im Herbst eine steigende Morbidität. Die höchste Intensität der Sterblichkeit trat beim Rind und Pferd im September, bei Schweinen im November, beim Geflügel im Oktober auf. Der Sterblichkeitskoeffizient der Pasteurellose in den Jahren 1954—1960 der Woiwodschaft Łódź beträgt bei Schweinen 1:1900, beim Rind 1:9880, Pferd 1:88.000, Geflügel 1:95.000. Die Pasteurellose weist in einem gewissen Grade den Charakter einer örtlichen Krankheit auf. Seit Jahren wird die grösste Intensität derselben im nord-oestlichen, die niedrigste im südlichen Teil der Woiwodschaft wahrgenommen. Die zahlenmässigen Unterschiede der Erkrankungen hängen wahrscheinlich mit dem Grad der tierischen *Pasteurella multocida*-Träger zusammen.

JAN TROPIŁO

Myksomatoza u królika dzikiego

Z Zakładu Higieny Produktów Zwierzęcych Wydziału Wet. SGGW w Warszawie
Kierownik: prof. dr JAN HAY

W związku z występowaniem myksomatozy w Polsce i z uwagi na nieliczne doniesienia w naszym piśmiennictwie fachowym na ten temat, jak również na duże niebezpieczeństwo rozprzestrzenienia się tej jednostki chorobowej, przytaczam poniżej opis rozpoznanego w naszym Zakładzie przypadku myksomatozy u dzikiego królika. Przypadek ten pochodzi z woj. opolskiego, w którym myksomatoza po raz pierwszy została stwierdzona w 1955 r. i opisana w 1956 r. u królika domowego (5).

Dnia 12.XI.1960 roku przysłano do naszego Zakładu padłego dzikiego królika w celu rozpoznania przyczyny padnięcia. Królik pochodził z Ośrodka Doświadczalno-Hodowlanego PZŁ w Mosznej pow. Krapkowice, woj. opolskie.

Sekcja: królik dziki, nr rejestru książki badań 163/p, samiec, stan odżywienia zły, zapalenie spojówek, obrzęk krawędzi powiek, nieżytowy stan zapalny płuc części brzeżnych płatów doprzeponowych. Naczynia tkanki podskórnej głowy obficie nasycone krwią. W celu wykluczenia chorób tła bakteryjnego wykonano posiewy bakteriologiczne z krwi, śledziony, wątroby, węzłów chłonnych i płuc. W posiewach tych nie stwierdzono drobnoustrojów chorobotwórczych. Z wszystkich wysianych narządów otrzymano natomiast obfity wzrost bakterii saprofitycznych.

Stwierdzone zmiany anatomo-patologiczne wzbudziły podejrzenie myksomatozy; w związku z tym przystąpiono do wykonania próby biologicznej na domowym króliku.

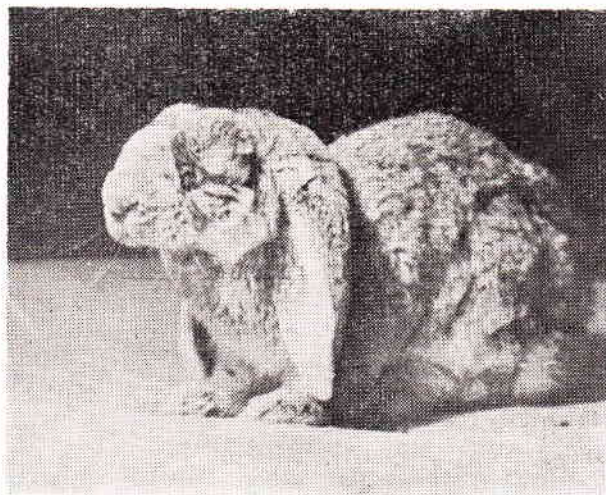
Dnia 14.XI.1960 r. rozcierem wątroby, śledziony i spojówek z królika padłego zawieszonym w płynie fizjologicznym w ilości 0,5 ml, zaszczerpiono podskórnie królika domowego. Siódmego dnia po zaszczerpieniu królika zaobserwowano pierwsze choro-

bowe objawy kliniczne wyrażające się zaczerwienieniem spojówek.

Ósmego dnia wystąpił obustronny ostry stan zapalny spojówek oczu z jednoczesnym wypływem śluzowym. Powieki przymrużone.

Dziewiątego dnia stwierdzono ropny stan zapalny spojówek, śluzoworopny wyciek z worków spojówkowych, obrzęk okolicy gałek ocznych.

Dziesiątego dnia nastąpiło zlepienie powiek, silny obrzęk powiek oraz okolicy oczodołów przenoszący się na pozostałą część głowy, śluzowo-ropny wypływ z worków spojówkowych i nozdrzy, obrzęk jąder i odbytu.

Zaobserwowano u królika utrudnione poruszanie się, rozsuwanie się kończyn na boki oraz opadanie głowy.

W dniach następnych obrzęki rozprzestrzeniały się na pozostałą część głowy a szczególnie uwydatniały się w okolicy nosowo-wargowej.